

да су многа значења у конкретном тексту повезана са индивидуалним искуством његовог аутора.

Представљени часопис садржи радове из различитих лингвистичких дисциплина: функционалне граматике, аспектологије, синтаксе, морфологије, анализе дискурса, корпусне лингвистике, анализе дечјег говора, историје језика, лексикографије и сл. У тој разноликости је и вредност самог часописа, нарочито ако се узме у обзир реноме институције која је издавач и углед аутора радова.

Наташа Козомора
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за славистику
kozomoranatasa@gmail.com

СІАВНСТІКА
XXIII/2

СЛАВИСТИЧКО ДРУШТВО СРБИЈЕ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

СЛАВИСТИКА

SERBIAN ASSOCIATION FOR SLAVIC STUDIES
UNIVERSITY OF BELGRADE FACULTY OF PHILOLOGY

SLAVIC STUDIES

Покренут 1997. године

Главни уредници:

Од 1. до 15. књиге др Богољуб Станковић (оснивач часописа)

Од 16. до 20. књиге др Петар Буњак

Од 21. књиге др Људмила Поповић

Уређивачки одбор:

Др Дејан Ајдачић (Гдањск), др Ирина Антанасијевић, др Адриан Баренцен
(Амстердам), др Марта Бјелетић, др Петар Буњак, др Андриј Даниленко
(Њујорк), др Рајна Драгићевић, др Андреа Желе (Љубљана), др Јелена Иванова
(Санкт Петербург), др Ксенија Кончаревић, др Александра Корда-Петровић,
др Јаромир Линда, др Биљана Марић, др Михаел Мозер (Беч),
др Мотоки Номаћи (Сапоро), др Борис Норман (Минск),
др Руселина Ницолова (Софија), др Иво Поспишил (Брно),
др Вучина Раичевић, др Каролина Скварска (Праг),
др Марија Стефановић, др Бранко Тошовић (Грац),
дописни члан НАНУ Анатолиј Захњитко (Кијев),
дописни члан АНУРС др Срето Танасић,
академик САНУ Предраг Пипер

Главни уредник
др ЉУДМИЛА ПОПОВИЋ

Секретар редакције
мр Срђан Петровић

ISSN 1450-5061

UDC 811.16+821.16

Славистика

КЪ. XXIII, СВ. 2

www.slavistickodrustvo.org.rs/slavistika

Београд 2019

СЛАВИСТИЧКО ДРУШТВО СРБИЈЕ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

SERBIAN ASSOCIATION FOR SLAVIC STUDIES
UNIVERSITY OF BELGRADE FACULTY OF PHILOLOGY

СЛАВИСТИКА
SLAVIC STUDIES

XXIII/2

ИМПРЕСУМ

Издаје:

Славистичко друштво Србије, Београд, Студентски трг 3
Филолошки факултет Универзитета у Београду, Београд, Студентски трг 3

УДК класификација прилога:

Ана Голубовић

Припрема за штампу:

Душко Ћосић

Штампа:

„Графичар”, Сеојно

Издавање ове књиге финансијски је подржало
Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

*ACTA LINGUISTICA PETROPOLITANA: ТРУДЫ ИНСТИТУТА
ЛИНГВИСТИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ РАН (ОТВ. РЕД. Н. Н.
КАЗАНСКИЙ), ТОМ XI, ЧАСТЬ 1:*

*КАТЕГОРИИ ИМЕНИ И ГЛАГОЛА В СИСТЕМЕ
ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАММАТИКИ,*

РЕД. М. Д. ВОЕЙКОВА, Е. Г. СОСНОВЦЕВА.

Санкт-Петербург: «Наука», 2015, 901.

*Acta linguistica Petropolitana*² је часопис Института лингвистичких истраживања Руске академије наука (Институт лингвистических исследований – ИЛИ РАН). Објављује се на годишњем нивоу (један том у три одвојена дела) почев од 2003. године. Часопис садржи радове (чланке, монографије, прегледе, рецензије и др.) о свим актуелним питањима лингвистике, али се предност даје радовима који су повезани са традиционалним питањима којима се бави ИЛИ РАН, а то су: руска лексикологија и лексикографија, језици народа Руске Федерације, ареална лингвистика, балканистика, класична филологија, лингвистичка типологија, питања граматичке теорије, функционално оријентисан опис језика, проучавање дечјег говора, социолингвистика.

Овом приликом биће приказан том XI, део I, 2015. године издања, под називом *Категории имени и глагола в системе функциональной грамматики*. Часопис се састоји од увода и осам делова: *Глагольные категории, Именные категории, Корпусные исследования, Детская речь и двуязычие, Просодические характеристики высказывания, История языка, In memoriam и Varia*.

Увод представља чланак М. Д. Војејкове (М. Д. Воейкова), једног од уредника датог издања. Ауторка излаже основне правце у развоју функционалне граматике у америчкој, европској и руској лингвистици издвајајући Петроградску школу функционалне граматике, постулате на којима почива функционална граматика и њене основне категорије – функционално-семантичко поље (*функционально-семантическое поле* (ФСП)) и категоријалну ситуацију (*категориальная ситуация* (КС)). Након тога чланак сажето описује сваки рад који се налази у часопису. Часопис обухвата радове учесника Сверуске конференције „Глаголске и именске категорије у систему функционалне граматике“ (Всероссийская конференция „Глагольные и именные категории в системе функциональной грамматики“) одржане од 9. до 12. априла 2013. године у организацији Одељења за теорију граматике ИЛИ РАН. Основни циљ ове конференције, како наводи ауторка, био је да се расправе савремена кретања у развоју функционалног правца у последњих 25 година, који се изучавао у одељењу теорије граматике ИЛИ РАН под руководством А. В. Бондарка.

Први део часописа садржи следеће радове (из области аспектологије и функционалне граматике): *Анализ глагольных категорий в системе функциональной*

² Подаци о часопису преузети су са званичног сајта часописа (alp.iling.spb.ru).

грамматики (А. В. Бондарко), *Способы воплощения предикативного отношения* (М. Я. Дымарский), *Неузуральные страдательные причастия настоящего времени в современной поэзии* (Л. В. Зубова), *Русские высказывания с глаголами образа жизни: особенности аспектуальной характеристики* (И. П. Матханова), *Номинализация глагола: метаморфозы аспектуальной семантики длительности* (Е. Э. Пчелинцева), *Проблемы испанского перфекта* (Е. В. Горбова), *Русские и английские конвербы предшествования, зависящие от главного предиката *verba dicendi** (Ю. П. Ремизова), *Система конвербов в орокском (уйлтинском) языке* (И. В. Недеяков), *От имперфективности к эвиденциальности (на материале тазовского диалекта селькупского языка)* (А. Ю. Урманчиева) и *Сопоставительное исследование теории функциональной грамматики и системно-функциональной лингвистики: к постановке проблемы* (Цзян Хун).

А. В. Бондарко у свом раду говори о структури ФСП аспектуалности и таксиса, међукатегоризалним везама, актуализационим функцијама глаголских категорија и семантичким функцијама глаголских категорија на нивоу текста. Он истиче да глаголске категорије могу да постоје независно, али и да међусобно утичу једне на другу. На примеру реченице *Его не пересторишь* аутор илуструје сложен семантички комплекс, у којем учествују све глаголске категорије (ГК). Спој грамема свршеног вида (СВ), будућег времена и изјавног начина, уз присуство негације, изражава значење немогућности остварења радње, а спој грамема другог лица и јединице у датој синтаксичкој конструкцији (уз одсуство субјекта) повезано је са изражавањем уопштено-личног значења.

М. Ј. Димарски анализира предикацију као ментални акт. Како истиче, предикација је менталне природе, а не језичке, а њен резултат чине предикативни односи. Аутор такође анализира обележја предикативних односа потпуност/непотпуност и изоморфност/хомоморфност.

Л. В. Зубова у свом раду анализира пасивне партиципе (*страдательные причастия настоящего времени*) и њихову употребу на материјалу руске поезије. Како наводи, они поседују специфичан адјективни потенцијал, условљен способношћу да изражавају модалност. Ови облици имају неоспоран књишки карактер. У језику поезије они често прелазе границе књижевне норме тако што их аутор образује од глагола за које, према граматичким правилима, није предвиђено да граде овакве облике (*несомый, учимый, сердимый, хотимый*).

И. П. Матханова у уводу свог рада истиче све веће интересовање за граматичке особине глагола који имају периферну семантику, за разлику од глагола радње, стања, процеса, односа. У овом раду изучавају се глаголи са семантиком начина живљења. Ауторка наводи различита дефинисања семантике датих глагола, а у центру свих њих је глагол *жить*. Такви глаголи спадају у групу глагола несвршеног вида (НСВ) који не могу да образују видски пар. Предмет истраживања су аспектуалне особине глагола *бедствовать, благоденствовать, нищенствовать, процветать, роскошествовать*, а корпус чине примери из Националног корпуса руског језика (НКРЈ)³. Поредџи глаголе радње и дате глаголе, ауторка долази до закључка да је за глаголе начина живљења карактеристичан висок степен уопштености и одсуство референције према конкретној радњи/стању/процесу. Такође, ови глаголи садрже семантику оцене, а могу и да изражавају ситуацију која не зависи од субјекта.

Ј. Е. Пчелинцева на почетку свог рада поставља питање шта се дешава са аспектуалним компонентама глаголске семантике приликом номинализације, шта остаје, а шта се редукује у изведеној именици која номинује радњу и да ли су глагол и образована од њега именица у потпуности семантички идентични. Истраживање

³ Национальный корпус русского языка (<http://www.ruscorgora.ru>)

показује да је много већи број глаголских именица изведених од imperfectiva tantum (курение, пенне), него од perfectiva tantum (задымление, исхудание). И код глагола који образују видски пар већа деривација се испољава код глагола НСВ, као немаркираног члана видског пара. Међутим, не образују сви глаголи НСВ тако лако глаголске именице. Тако, на пример, глагол *окужати* у ограниченом значењу има ширу деривацију од значења које не садржи ограничење у себи.

Е. В. Горбова у анализи шпанског перфекта анализира специфична обележја перфекта као грамеме у шпанском језику. Разматра се семантички спектар перфекта као универзалне грамеме, појам садашње релевантности (present relevance / current relevance), значења која се реализују перфектом, системски значај перфекта у видско-временском систему шпанског језика, а такође и два дискурсивна ограничења перфекта: слагање са темпорално-специфицираним прилошким одредбама и означавање ланца догађаја у наративу.

Ј. П. Ремизова анализира руске и енглеске конвербе (у рус. изражене глаголским прилозима, а у енг. – глаголским придевима) са значењем радње која претходи главној радњи израженој глаголом говорења. Циљ рада је утврђивање синтаксичких и семантичких сличности и разлика оваквих конверба (укључујући, пре свега, таксисне односе које они реализују) у два језика. Као закључак, ауторка наводи да се у руском језику претхођење ситуације конверба изражава свршеним видом, док се у енглеском језику препозиција конверба у односу на матрични предикат *verba dicendi* често интерпретира као тренутна истовременост два догађаја.

У раду И. В. Недјалкова истражују се конверби у орокомском језику, а циљ рада је утврђивање састава конверба (као нефинитних форми са адвербјалном семантиком), а такође и опис семантичких и синтаксичких (посебно таксисних) специфичности орокомских конверба у поређењу са аналогним облицима у евенкијском језику.

У раду А. В. Урманчијеве разматра се категорија евиденцијалности на материјалу једног од северних дијалеката сељкупског језика – тазовском. Корпус чине фолклорни текстови. Ауторка износи закључак да евиденцијални показатељ изражава не само класична евиденцијална значења него и значење индиректног визуелног (личног) приступа информацији, иако се традиционално то значење посматра као значење које се односи на непосредно сведочење.

У раду Џјан Хуна пореде се две лингвистичке гране – теорија функционалне граматике под руководством руског лингвисте А. В. Бондарка и системско-функционалне лингвистике британско-аустралијског лингвисте М. Холидеја. Као основну разлику потоње две области аутор наводи да је крајњи циљ теорије функционалне граматике потпуни опис ФСП, док се системско-функционална лингвистика више базира на теоријским питањима, као што су развој појма системности језика, опис његових социјалних функција и специфичности настанка повезаног текста.

Други део часописа (*Именные категории*) бави се именским категоријама. Садржи следеће радове: *Предложный вариант / вариант беспредложный* (Т. М. Николаева), *О посесивности в русском языке: посесивные предикаты vs. Генитив* (И. М. Кобозева), *Заметки об узусном формообразовании русских числительных* (С. В. Рябушкина), *О грамматическом освоении иноязычной лексики в русском языке в аспекте категории рода* (А. А. Степихов) и *Усвоение квазисинонимичных предложных конструкций: конструктивный подход* (И. В. Яковлева).

Т. М. Николајева у свом раду анализира тенденцију припајања предлога именицама, а конкретно предлога *о* уз именице и глаголе. Анализа је показала да се у руском језику, када се говори о људима, са глаголима *вспоминать-вспомнить* и *забывать-забыть* користе конструкције са предлогом *о*. У језику поезије и штампе и у усменом материјалу доминирају конструкције без предлога. Такође, ауторка истиче да се конструкције *вспоминать* и *вспоминать о* често користе када се говори

о људима који нису међу живима, а *вспомнить* и *вспомнить о* може да се користи и за људе из далеке прошлости, који су живи, али су готово заборављени. Ауторка закључује да предлог *о* на неки начин издваја лице из укупне масе, има улогу *артиклаида*.

И. М. Кобозева истражује ФСП посесивности и пореди граматичке конструкције са генитивом и предикативне конструкције. Анализа корпуса је показала да се код посесивних значења 'поседник – поседовано', 'сродство' и 'социјални односи' граматичка конструкција са генитивом, с једне стране, и предикативне конструкције у *X-а есть Y* и конструкције са глаголом *иметь*, с друге стране, семантички поклапају (*его дача (дочь, друг, начальник) / У него есть дача (дочь, друг, начальник) / Он имеет дачу (дочь, друга, начальника)*). Међутим, код изражавања меролошких (партитивних) односа посесивности, у које спадају 'поседник' – део тела', 'целина – део' и 'односи чланства', у случају 'поседник' – део тела' и 'целина – део' нису прихватљиве конструкције са *есть* и *иметь* (*плечи бурлака*, *⁴*У бурлака (есть) плечи*). Значење 'односи чланства' може да се изрази генитивном конструкцијом, али постоје ограничења када су у питању предикативне конструкције. Оне могу да се користе ако је реч о члану издвојеном из мноштва (*У команды есть капитан; У команды есть выдающийся игрок/игроки, которые могут дать достойный ответ «Боруссии»*). Али, ако је члан истородни елемент мноштва, онда нису уобичајене предикативне конструкције (**У команды есть игрок(и) / Команда имеет игрока(-ов)*)).

С. В. Рјабушкина у свом раду анализира граматичке облике бројева, које прелазе границе књижевне норме. То су обично случајеви усмене (спонтане) комуникације, комуникације у средствима масовног информисања, на интернету, форумима и сл., када се ради о брзом преносу информација. Основна тенденција је изједначавање косих падежа, а крајњи циљ је непроменљивост бројева.

А. П. Степихов у свом раду анализира граматичко прилагођавање позајмљеница у руском језику с обзиром на категорију рода. Аутор коментарише узроке колебања позајмљеница у роду. То, као прво, може да буде утицај рода руске лексеме-еквивалента (франц. *cadeau* – рус. *подарок*), затим, постоје дублети, када позајмљеница може да развије два облика различитог рода који се разликују у значењу (западноевропско *pension* развило се у две лексеме, *пенсион* и *пенсия*). Колебања у роду се јављају и код речи са основом на мек сугласник и нулти наставак. Као пример се наводи именица *вуаль*, која је по аналогји са изворним језиком (француским) најпре прихваћена као именица мушког рода, да би се под утицајем промене именица женског рода у руском језику (*ткань*) и семантике усталила у језику у облику женског рода.

И. В. Јаковљева у свом раду бави се конструкцијама с предикатима говорно-мисаоне радње (*говорить о Y / говорить про Y*), конструкцијама са предикатима „тужних осећања“ (*скучать о Y / скучать по Y*) и конструкцијама са предикатима контактано-усмерене радње (*бить в Y / бить по Y*). Ауторка закључује да конструкције са предлогом *о* уводе тему поруке, док конструкција са предлогом *про* уводи тему и додатни садржај поруке (*Расскажи о Париже!* и *Расскажи про Париж!*). Код друге групе глагола ауторка закључује да предлог *о* такође уводи тему поруке, где је субјекат агенс, а предлог *по* уводи улогу стимулуса, где је субјекат експериментер. Конструкције са предлогом *о* имају већи степен произвољности и могућности контролсања ситуације. Код ове групе глагола јавља се и семантички аспект. Неки глаголи теже конструкцијама са *по* предлогом (*томиться, скучать* и *тосковать*), а неке конструкцијама са *о* предлогом (*сознаться, печалиться, плакать, тужить, грустить, горевать*). Ауторка даље говори о конструкцијама са контактано-усмере-

⁴ Звездича уз пример значи да се ради о неправилној или неуобичајеној конструкцији.

ном радњом. У овом случају предлог *в* уводи улогу циља, а *У* се концептуализује као одређена површина која покрива шупљину и која је нека врста „места одредишта“. Предлог *по* уводи улогу пацијенса, а *У* се асоцира са неком површином, која трпи одређену радњу (*в дверь стучат, чтобы впустили; а по двери стучат, чтобы про- извести некий шум*).

Трећи део часописа (*Корпусные исследования*) чине радови из области корпусне лингвистике. То су радови: *Нефинитные формы сослагательного наклонения в русском языке* (С. С. Сај), *Грамматикализация русских модальных глаголов* (М. А. Холодилова), *Вопросо-ответные единства, апеллирующие к точке зрения адресата* (В. В. Казаковская, М. В. Хохлова), *Возвратные и переходные глаголы эмоций русского языка: свойства актантов и дискурсивные функции* (М. А. Овсянникова), *О повторе предлогов перед однородными определениями в современном русском языке: опыт корпусного анализа* (Д. Н. Сатюкова).

С. С. Сај у свом раду истражује нефинитне облике потенцијала – спојеве речце *бы* са инфинитивом, партиципом и глаголским прилозима. Аутор најпре истиче мишљење многих аутора да се ови облици не сматрају правим потенцијалом. На основу корпусне анализе закључује се да су облици потенцијала са личним глаголским обликом аналогни конструкцијама *бы+инфинитив*, и то у условним реченицама, обично контрафактичким које се односе на прошлост (*Если бы начать нормальные реформы в 1988 году, а мы имели для этого все возможности, тогда не было бы 1991 года! Если бы мы начали оставлять доллары за границей, то к январю 1989 года на счете кооператива «Техника» могло скопиться как минимум сто пятьдесят миллионов долларов!*). Када је у питању употреба речце *бы* са партиципом (*действительное причастие прошедшего времени*) аутор истиче да се са аспекта нормираности овакве конструкције не сматрају књижевном нормом. Такође, код њих је често употреба речце факултативна, па се не може говорити о посебној врсти потенцијала. Употреба речце *бы* са глаголским прилогом је ретка; постоји свега двадесет примера, и то обично из текстова XIX и XX века.

М. А. Холодилова у свом раду анализира граматикализацију глагола *хотеть* и *мочь*, односно испољавање код ових глагола особина које имају помоћни глаголи. Анализа је показала да глаголи *мочь* и *хотеть* испољавају низ особина које су карактеристичне за помоћне глаголе: непотпуност парадигме, ограниченост процеса номинализације, високи степен „сливености“ главне и матричне клаузе. Многе од уочених особина су статистички релевантне, а не апсолутне.

Ауторке В. В. Казаковска и М. В. Хохлова баве се модусним питањима. Основни циљ модусних питања је изазивање тачке гледишта адресата, идентификације његовог менталног стања. Задатак овог истраживања састоји се у адекватној обради модусних питања у савременим дијалозима и у утврђивању предности које дају адресати приликом одговора. Анализа је показала да модусна питања, иако нису толико честа у дијалогу, успешно изазивају одговор. Најучесталији облик модусног питања је са иницијалним *КАК* елементом (*как ты думаешь, как ты считаешь*). Код оваквих питања одговори адресата су чешће садржајни и учесталији је експлицитни одговор него игнорисање питања. Најмање успешан облик модусног питања – како са аспекта учесталости тако и са аспекта изазивања одговора код адресата – јесу модусна питања са елементом *НЕУЖЕЛИ*.

М. А. Овсянникова анализира глаголе емоционалног стања, и то повратне глаголе спрема прелазних неповратних глагола. У ситуацијама израженим глаголима емоција, постоје два учесника, експериенцер, који доживљава емоцију и узрок настанка емоције – стимулус. У раду су проучавани следећи глаголи: *восхищать* (ся), *обрадовать* (ся), *огорчать* (ся), *огорчить* (ся), *радовать* (ся), *рассердить* (ся), *удивить* (ся), *удивлять* (ся). Приликом поређења повратних и прелазних глагола

разматрају се следећи параметри: да ли је у улози стимулуса живо биће, комуникативни статус стимулуса и глаголско лице експериментера. Ауторка закључује да је за прелазне глаголе више карактеристичан неаниматни стимулус. Ауторка говори и о дискурсивним функцијама датих глагола. Закључује да употреба прелазних глагола емоција са експериментером првог лица, или општеним, који укључује говорника, обично служи за коментарисање догађаја који се излажу у претходним клаузама.

Д. Н. Сатјукова у свом раду анализира понављање предлога у савременом руском језику испред истоврсних атрибута. Анализа је показала да у савременом руском језику на десет примера без понављања предлога иде један пример са понављањем предлога. У односу на врсту везника код саставних је мањи случај понављања предлога него код раставних и супротних. Конструкције које обавезно захтевају понављање предлога су конструкције с везником *а* (типа *не на француском, а на руском језику*) и са везником *но* (у примерима са негацијом испред првог члана – *не в переносном, но в буквальном смысле*). Такође, код истоврсних придева са једним везником понављање предлога зависи од тога да ли се они односе на исти или различите објекте.

Четврти део (*Детская речь и двуязычие*) посвећен је анализи дечјег говора и билингвизма. У дато поглавље укључени су следећи радови: *К построению грамматики промежуточного языка* (С. Н. Цейтлин), *Варьирование форм СВ/НСВ в императиве: анализ факторов* (М. Д. Воејкова), *Место императива в общении взрослого и ребенка* (К. А. Иванова), *Род местоимений в речи русскоязычного ребенка* (С. В. Краснощекова), *Формирование языка у детей с нормой и отставанием в развитии речи: корпусное исследование спонтанных и вызванных текстов* (А. Н. Корнев, И. Балчиониене, М. Д. Воејкова, К. А. Иванова, Е. В. Ягунова), *Корпусные исследования особенностей речи нестандартных говорящих («херитажный» русский)* (А. С. Марушкина, Е. В. Рахилина) и *Особенности построения предложения в письменной речи шлофона* (Я. Э. Ахапкина).

С. Н. Цейтлин у свом раду пореди онтогенезу, и то највише са аспекта усвајања морфологије код стране деце која усвајају руски језик у руској говорној средини и руске деце којима је руски матерњи језик. Закључак је да код усвајања руског језика деца-странци теже усвајају морфолошке облике речи и дуже се морфолошки облици речи задржавају као лексички представници. Слично се дешава и код вида (теже се усвајају разлике свршеног и несвршеног вида). Што се тиче стратегија усвајања језика, код усвајања руског као првог матерњег језика превладава генерализација, док код руског као другог језика превладава симплификација.

М. Д. Војејкова у свом раду бави се неспецифичном употребом вида у дискурсивним маркерима (ДМ) од глагола перцепције типа *смотри-посмотри, слушай-послушай* и то у говору обраћања одраслих деци. Ауторка закључује да се употребом НСВ позива на дуготрајнију пажњу, док се СВ позива на моменталну једнократну радњу (Мама: *На книге же видишь? Смотри, что белочки делают. Мама: Скажи, а это куда друзья плывут? Посмотри, на чем они плывут*).

К. А. Иванова у свом раду покушава да утврди у којим контекстима се у комуникацији одраслих и деце појављује императив и од чега зависи избор глаголског вида у императиву. У разговору одраслих и деце нису уочене периферне функције императива, већ он углавном има функцију изражавања молбе, захтева, команде. Постоји разлика у избору вида глагола, а она зависи од комуникативне ситуације. Код одраслих приликом обраћања деци императив НСВ се употребљава у ситуацијама када се упућује молба да се одмах приступи радњи коју је припремио одрасли (*Ложись, пожалуйста, на кровать*), као и приликом поновљене молбе (али у овом случају могућ је и СВ), тј. молбе да се радња не прекида (*кушай, кушай*). У обраћању одраслих постоје и ситуације у којима доминира употреба СВ. То су са-

вети, подстицање на радњу која не одговара детету, коју дете не жели, управљање „ланцем активности“ и радњама код детета, које често има дидактички циљ.

С. В. Красношчокова проучава усвајање рода заменица код деце. Закључује да приликом формирања парадигме рода заменице углавном прате придеве. Ипак, неке специфичности се појављују код рода заменица. Тако, на почетним етапама развоја говора, код неких заменица доминира женски род. Наставци тих заменица су јасни, под акцентом и разумљиви. Облици средњег рода заменица појављују се раније него код придева. Пре него што средњи род почне да се употребљава редовно, облици *это, такое* и *мое* користе се у „апстрактном“ значењу, а касније се апстрактни облици осмишљавају као облици средњег рода и укључују у систем. Редослед усвајања рода код заменица је следећи: замрзнути облици – (појављују се облици женског и/или мушког рода) – систем од два рода и „апстрактне“ форме средњег рода – (средњи род укључује се у систем) – систем од три рода.

У раду групе аутора (А. Н. Корњев и др.) представљен је посебан корпус намењен истраживањима спонтаних и изазваних текстова са аспекта формирања језика код деце са нормом и заостајањем у развоју говора. Истиче се да дати корпус (као део научноистраживачког пројекта који реализује лабораторија неурокогнитивних технологија Петроградског државног педијатријског медицинског универзитета у сарадњи са Институтом лингвистичких истраживања РАН и Петроградским државним универзитетом) пружа могућност анализе језичких способности код деце на више нивоа, као и да се (први пут у сличним истраживањима) отвара могућност поређења језичких карактеристика дејег говора са нормалним и атипичним развојем на репрезентативном узорку.

А. С. Марушкина и Ј. В. Рахилина у свом корпусном истраживању разматрају специфичности текстова нестандартних руских говорника, а то су емигранти другог таласа емиграције, односно њихови потомци који су одрасли и живе изван граница Русије. Они се још називају и херитажни говорници (од енгл. *heritage* ‘наследство’). Од раног узраста они усвајају два језика – руски језик и језик средине у којој живе. У овом раду пореди се њихов говор са говором странаца који студирају руски језик. Први закључак је да херитажни студенти много ређе буквално преносе (калкирају) одвојене речи или конструкције из доминантног језика у матерњи. Даље, код конструкција са предлозима херитажни студенти су много мање склони десемантизацији и изостављању предлога у односу на странце који студирају руски језик. Код иреалних условних конструкција изостављање речце *бы* је готово једнако заступљено у обема групама. Ипак, разлика постоји: херитажни говорници су више склони слободној употреби речце и слободним редоследом речи у оваквим реченицама (*Если город Санкт-Петербург был бы человеком я его бы описала следующим образом*). Даље се анализирају поредбене конструкције. Интересантно је да је код херитажних говорника чешће неправилно формирање компаратива, меша се синтетизам и аналитизам. У реченицама које допуштају и *больше* и *более* код херитажних говорника чешћа је употреба поредбене конструкције са *больше*, а код страних студената који студирају руски језик конструкција са *более*. Ово показује да су херитажни студенти више усмерени на усмени говор и разговорне конструкције у односу на странце који студирају руски језик.

Ј. Е. Ахалкина анализира синтаксичке моделе у академском (научном) тексту странаца у фази слободног владања руским језиком. Јављају се следећи типови грешака: замена индиректног објекта атрибутом-придевом (нпр. *переходный процесс* уместо *процесс перехода*), пренатрпаност исказа, употреба вишезначних десемантизованих именица (нпр. *вещь*) у неодговарајућем функционалном стилу (контексту/ситуацији), погрешан избор адекватне лексеме паронимског пара (*интеллигентский / интеллигентный*), супротстављање глагола глаголској именици

у истом исказу (*В отличие от ценностного отношения поэта к городу в ранних эссе, в стихотворениях поэт относится к нему по-иному*), употреба плеоназма (*динамика его изменения*), редувантност и обесмишљање у тема-ремаатском формирању и ращчлањивању исказа те непридржавање хијерархије „посебно – опште“ и сл.

Пети део часописа (*Просодические характеристики высказывания*) садржи два рада: *Просодия темы, ремы и незавершенности текста* (Т. Е. Јанко) и *Фразовое ударение и семантика именных и глагольных групп* (А. В. Павлова, Н. Д. Светозарова).

Т. Ј. Јанко у раду разматра посебне начине изражавања незавршености текста у руском, енглеском и немачком језику. Утврђено је да се аутономно маркирање дискурсивне незавршености заснива на коришћењу сегмената који се налазе после носиоца акцента реме (а које ауторка назива термином *rep* (рус. *хвост*) позајмљеним (преведеним) из енгл. (*tail*) из рада Е. Валдувија и Е. Ендал). Сегментни материјал репа даје могућност за посебно изражавање незавршености текста с обзиром на изражавање теме и реме. Промена редоследа речи, која за резултат има пренос финитне форме глагола на крајњу позицију, после његовог објекта, уочена је само у руском језику, док код језика са строжим распоредом реченичних чланова овакав начин формирања репа није могућ.

А. В. Павлова и Н. Д. Светозарова разматрају именске и глаголске групе у којима је главни реченични акценат (*фразовое ударение – ФУ*) на неуобичајеном месту – на глаголу (иако постоји објекат или прилошка одредба), или на придеву (иако постоји именица коју придев ближе одређује). То су случајеви очигледне „датости“ / очигледне „тематичности“ именице (*Надо зайти к Славе: давно не видела ребенка*), затим случајеви када акценат прелази на придев са семантиком очигледне оцене, што може довести и до десемантизације саме именице (*Печальная картина*), у случају постпозиције придева који има улогу предикатива (*У нас секретность строжайшая!*) и када се именица у функцији субјекта или директног објекта слаже са именицом у функцији прилошке одредбе (*Снова СУББОТНИК на стадионе*).

Шести део часописа (*История языка*) посвећен је дијахронијским истраживањима. Д. В. Сичинава у раду *К описанию русского компаратива на по-* на материјале Националног корпуса руског језика разматра употребу компаратива са префиксом *по-* у руском језику са дијахроног и синхроног аспекта. Овај облик постаје продуктиван у средњеруском периоду – од XV века. У савременом језику облици компаратива на *по-* имају више лексикализован карактер од простог облика компаратива. Резултати истраживања су показали да већи префиксални потенцијал имају придеви који означавају позитивне људске особине, које се састоје из низа параметара, реакција на мноштво догађаја (*поаккуратнее, побоищее, повнимательнее, половчее, попримичнее, попритальнее, помышленее, похитрее*). Ови примери указују на семантику мањег степена поређења, али имају и семантику оцене, па се због тога лако преводе у модални контекст.

У раду *Видо-временные формы рамочных глаголов в русском нарративе XIX–XXI веков* Ј. Н. Никитина анализира услове за избор вида и времена глагола *отвечать / ответить, писать / написать* у наративима XIX–XXI века. Крајем XVIII и почетком XIX века у дијалозима у облику питања и одговора обично се користе облици *спросил – отвечал*. Избор између *отвечать* и *ответить* зависио је од лексичке семантике глагола и контекстуалног значења. Временом је вид глагола говорења укључујући и глаголе *спросить – ответить* престао да зависи о позиционих и лексичко-семантичких фактора. У савременој књижевности избор вида (који може да се користи као књижевнoуменички поступак) зависи од избора аутора (писца) и особина које он приписује јунаку, од његовог односа према том јунаку. И уопште, облик *отвечать* има архаичну нијансу значења, а *ответить* неутралну.

Седми део (*In memoriam*) посвећен је биографији и библиографији С. А. Шубика (Садје Александрович Шубик), доктора филолошких наука, главног научног сарадника одељења теорије граматике ИЛИ РАН.

Осми део часописа (*Varia*) посвећен је разним лингвистичким темама. Ј. Ј. Корди у раду *Грамматика позиционных глаголов во французском языке (семантическая группа глаголов наклона)* бави се анализом семантике глагола у француском језику који означавају нагнут положај човековог тела у простору, као и прелазак у тај положај.

Т. Д. Коркина у раду *Кеврольская таможенная книга 1721 года* анализира пословну лексику на материјалу кеврољске царинске књиге из 1721. године. Лексичко богатство овог документа огледа се у мноштву назива за различиту врсту робе и мерних јединица које имају локални карактер. Он има посебан значај јер садржи драгоцен материјал за историју пословног језика XVIII века, поред осталог и за историјску лексикологију и дијалектологију.

Н. А. Курашкина у раду *Проблема лексикографического описания орнитонимов (на примере названий воробьеобразных птиц)* бави се проблематиком лексикографског описа орнитонима. Проблем непотпуних дефиниција је, према ауторки, у томе што обично садрже опште информације, без издвајања суштинских обележја одређене врсте, која је предмет описа. Према мишљењу ауторке, основни семантички елементи које треба да садржи лексикографска дефиниција за називе птица су следећи: *фононими* – компоненте које описују мотивисаност назива, *морфониими* – компоненте које одређују соматску мотивисаност назива птица, *бионими* – који дефинишу еколошку мотивисаност орнитонима, *фагонами* – који говоре о начину прехране птица, *ергонами* – који одређују понашање птице и начин живота, *топоними* – који се односе на географску распрострањеност птица, *епоними* – који одређују мотивисаност по одређеној особи која је открила врсту или дала за њу назив.

Ј. А. Ренковска се у раду *Элизия конечных гласных в восточных диалектах языка кумаони (на примере диалекта соръяли)* бави феноменом елизије у дијалекту језика кумаони. Посебна пажња посвећује се случајевима када се крајњи вокали не подвргавају елизији. Износи се хипотеза да на чување крајњих вокала може утицати низ граматичких особина дијалекта сорјали, којих нема у другим дијалектима.

Рад О. А. Теуш *Географическая терминология Русского Севера: материалы полевых сборов 2014 года* представља анализу топонима Никољског рејона Вологодске области и Шарјинског рејона Костромске области које је 2014. године истражила Северноруска топонимска експедиција. Експедиција је успела да региструје око 240 раније неистражених лексема које означавају различите географске објекте. Резултати датог теренског истраживања показују чиме су са семантичког аспекта мотивисани издвојени географски називи. У објашњавању ових јединица (назива) коришћени су како историјски подаци о првобитним словенским географским називима тако и претпоставке о позајмљивању неких лексема из угро-финских језика.

Ј. Ј. Шарихин у раду *К вопросу о семантических и словообразовательных процессах в области наречий на -о (на материале качественных наречий с приставкой без- в русской художественной прозе XIX века)* бави се анализом оцазионалних и ретких описних прилога на -о, насталих од придева са префиксом *без-* (*безъотно, безотголосно, безобманно, безглазно*), као и особитостима интеракције ових прилога са њиховим творбеним варијантама у руском језику XIX века. У раду се такође разматрају тенденције које су имале значајан утицај на избор прилога услед конкуренције адвербијалних деривационих модела. У савременом језику углавном уместо оваквих облика прилога превладавају предлошко-падежне конструкције. Проучавање семантике датих облика омогућило је писцу овог чланка да закључи

да су многа значења у конкретном тексту повезана са индивидуалним искуством његовог аутора.

Представљени часопис садржи радове из различитих лингвистичких дисциплина: функционалне граматике, аспектологије, синтаксе, морфологије, анализе дискурса, корпусне лингвистике, анализе дечјег говора, историје језика, лексикографије и сл. У тој разноликости је и вредност самог часописа, нарочито ако се узме у обзир реноме институције која је издавач и углед аутора радова.

Наташа Козомора
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за славистику
kozomoranatasa@gmail.com